

інформацію щодо протиправної діяльності ресурсу з подальшим підтвердження інформації та встановлення додаткових відомостей вказаних ресурсів. 95 % опитаних працівників оперативних підрозділів НП України вважають запровадження такої практики, прогресивним кроком для України щодо посилення правоохоронної функції держави та захисту прав.

Список використаних джерел

1. Лужецька, Н. А. Механізми реалізації державної політики щодо запобігання та протидії наркоманії [Текст] : дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми держ. упр.» / Н. А. Лужецька ; Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Одеса, 2018. – 239 с.

Никипорець Сергій Миколайович,
викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ СТАТТІ 275 КПК УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ОСОБОЮ, РІЧЧЮ АБО МІСЦЕМ

Протидія сучасній злочинності, якій властиві організованість, професіоналізм, транснаціональний характер, корупційні зв'язки в правоохоронних і судових органах, глибока законспірованість, неможлива без застосування правоохоронними органами негласних форм і методів та їх постійного удосконалення. На удосконалення таких форм і методів спрямований КПК України 2012 р., яким введено інститут негласних слідчих (розшукових) дій (гл. 21 КПК України). Проте практичне застосування цього інституту у правозастосовній діяльності та використання, зокрема, конфіденційного співробітництва (ст. 275 КПК України) викликали певні труднощі, що актуалізує необхідність його наукової розробки [3]

У ч. 1. ст. 275 КПК України передбачено, що під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених цим Кодексом.

Отже законодавець у ст. 275 КПК України передбачив два варіанта використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні:

а) використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами;

б) залучення цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій, у випадках передбачених КПК України.

У першому варіанті будь-які обмеження щодо випадків використання слідчим інформації одержаної за результатами конфіденційного співробітництва відсутні. У другому – має місце відсилання до інших норм КПК (до яких саме не зрозуміло).

Аналіз норм усіх статей КПК України, якими передбачені конкретні негласні слідчі (розшукові) дії (ст. 260–264, 267, 268, 269, 270, 271, 274) дозволяє стверджувати, що вони не містять вказівок на можливість залучення до їх проведення «інших осіб». Виняток становить ч. 1 ст. 272 КПК України. Дана норма передбачає, що під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування.

Разом з тим, ч. 6 ст. 246 КПК України передбачає, що за рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи. Отже такі особи можуть залучатися не лише для виконання спеціального завдання, а й для проведення інших НСРД.

Грунтуючись на тому, що норми ст. 275 КПК України присвячені конфіденційному співробітництву, можна стверджувати, що під «іншими особами» (в даному випадку законодавець розуміє осіб, залучених до конфіденційного співробітництва). Але при цьому слід зазначити, що до категорії «інших осіб», які залучаються до проведення НСРД, окрім осіб, залучених до конфіденційного співробітництва належать: перекладач; спеціаліст; керівники та представники установ зв'язку; керівники та працівники операторів транспортних телекомунікаційних мереж, керівники та працівники банківської установи та ін. [5, с. 70]

Таким чином «інші особи», які залучені до конфіденційного співробітництва можуть залучатися і до

проведення спостереження за особою, річчю або місцем. Ця негласна слідча (розшукова) дія передбачена ст. 269 КПК України. Частина перша цієї статті передбачає, що для пошуку, фіксації і перевірки під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину відомостей про особу та її поведінку або тих, з ким ця особа контактує, або певної речі чи місця у публічно доступних місцях може проводитися візуальне спостереження за зазначеними об'єктами або візуальне спостереження з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження. За результатами спостереження складається протокол, до якого долучаються отримані фотографії та/або відеозапис.

Слідчий може проводити візуальне спостереження самостійно або ж ґрунтуючись на нормах п. 3 ч. 2 ст. 40, ч. 3 ст. 41, ч. 6 ст. 246 КПК України доручити проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії уповноваженим оперативним підрозділам. Але, як слушно зауважує М. Л. Грібов, в сучасних умовах ні слідчий, ні гласні оперативні підрозділи не володіють ні часом, ні навичками, ні спеціальними засобами аби кваліфікованого вести стеження за особою, річчю або місцем [1]. Адже сьогодні групова протидія візуальному спостереженню є невід'ємним елементом конспірації злочинної діяльності організованих угруповань та злочинних організацій [2]. Саме тому до проведення візуального спостереження залучають спеціалізовані підрозділи. Аналіз їх практичної діяльності протягом останніх семи років засвідчує, що вони фізично не можуть виконати усі доручення слідчих на проведення негласної слідчої розшукової дії, передбаченої ст. 269 КПК України. Більше половини з цих доручень залишають без виконання, оскільки підрозділам, що спеціалізуються на їх проведенні бракує сил (людських ресурсів).

Виходом з цієї ситуації є використання положень ст. 275 КПК України про проведенні візуального спостереження за особою, річчю або місцем. Адже відповідно до ч. 2 ст. 41 КПК України під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Отже, виконуючи доручення слідчого на проведення спостереження за особою річчю або місцем, працівники спеціалізованого оперативного підрозділу можуть на конфіденційних засадах залучати до його проведення інших осіб.

Такими «іншими особами», у першу чергу, можуть бути колишні працівники таких спеціалізованих оперативних підрозділів (пенсіонери або ж звільнені на підставах, що

допускають їх подальше залучення до сприяння у виконанні правоохоронних функцій). Ці особи, володіючи необхідними навичками, часто не знаходять собі належного застосування у цивільному житті або ж у скрутних умовах сьогодення погоджуються на низькооплачувану роботу та навіть на протиправну діяльність по збиранню інформації про особи без її згоди [4 с. 122–134].

Залучення таких осіб є значно більш економічним ніж розширення штату спеціалізованих оперативних підрозділів. Адже їх послуги можна оплачувати не на умовах трудового договору з щомісячною заробітною платнею, а за умовами цивільно-правової угоди – з оплатою за виконання конкретних завдань.

Загалом використання на конфіденційній основі послуг інших осіб до проведення спостереження можна розглядати як застосування спеціальних знань, умінь та навичок у кримінальному провадженні [6]. Власне деякі науковці і розглядають так осіб, як спеціалістів, залучених на підставі ст. 71 КПК України до проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема негласних [7].

Безумовно, не заважаючи на економічність, реалізація такого підходу вимагає виділення додаткових фінансових ресурсів та забезпечення належного правового урегулювання. Але фінансування та правове регулювання це дві ключові проблеми, що сьогодні притаманні інституту конфіденційного співробітництва загалом. Їх комплексне вирішення, в числі іншого, сприятиме і втіленню в життя наших пропозицій.

Список використаних джерел

1. Грибов М. Л. Правовое регулирование визуального наблюдения. APRIORI. Серия : Гуманитарные науки. 2014. № 1. URL: <http://apriori-journal.ru/serial1/1-2014/Gribov.pdf>.
2. Грібов М. Л. Криміналістична характеристика протидії візуальному спостереженню за особою під час досудового розслідування. Криміналістичний вісник. 2014. № 2 (22). С. 6–13
3. Сергєєва Д. Б. Негласне співробітництво в кримінальному процесі. Вісник кримінального судочинства. 2016. № 4. С.47–54
4. Сосіна О. В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України): дис... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 256 с.

5. Смірнова В. Права та обов'язки інших осіб, які залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Підприємництво, господарство і право. 2018. – № 7. С. 169–173.

6. Грібов М. Л. Поняття та правове регулювання використання спеціальних знань, умінь і навичок у кримінальному провадженні. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 1 (110). С. 13–21.

7. Венедіктов А.А., Венедіктова Ю.Є. Використання знань спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій. Участь спеціаліста у кримінальному провадженні : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 24 квіт. 2019 р.). С. 38–41.

Оголенко Альона Василівна,

начальник відділу режимно-секретного забезпечення Національної академії внутрішніх справ

СПЕЦИФІКА СПІЛКУВАННЯ З ОСОБАМИ, ЯКІ КОНФІДЕНЦІЙНО СПІВПРАЦЮЮТЬ ІЗ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Використання інституту конфіденційного співробітництва у вирішенні завдань боротьби зі злочинністю мало місце на всіх історичних етапах розвитку суспільства, становлення та розвитку правової системи. [1, с. 49].

Дослідження передумов і генезису застосування інституту конфіденційного співробітництва в кримінальному провадженні надає змогу стверджувати, що це реальний крок до забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального процесу й наближення вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів що є невід'ємною умовою реформування правоохоронних органів України.

Вперше у КПК України 2012 р. передбачено можливість для слідчого використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених Кодексом (ч. 1 ст. 275 КПК України). [2].

Організація і тактика проведення негласних слідчих (розшукових) дій тісно пов'язана із використанням можливостей осіб, які конфіденційно співробітничать з правоохоронними